

N:o 43.

Ank. till Riksd. Kansli den 9 Maj 1883, kl. 8 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till Förordning angående förändrad lydelse af 30 och 148 §§ i Strafflagen för krigsmakten den 7 Oktober 1881, dels ock enskild motion om ändring i punkterna 20 och 21 i 148 § af nämnda lag.

Kongl. Maj:t har under den 13 sistlidne April till Riksdagen aflåtit en proposition af följande lydelse:

»Med öfverlemnande af de i Statsrådet och Högsta Domstolen i ämnet förda protokoll, vill Kongl. Maj:t, jemlikt 87 § Regeringsformen, i nåder föreslå Riksdagen att antaga följande förslag till

Förordning angående förändrad lydelse af 30 och 148 §§ Strafflagen för krigsmakten den 7 Oktober 1881.

Härigenom förordnas, att 30 och 148 §§ Strafflagen för krigsmakten den 7 Oktober 1881 skola erhålla följande förändrade lydelse:

30 §.

Hvad i allmän lag finnes stadgadt om delaktighet i brott, om sammanträffande af brott, om förening eller förändring af straff, om återfall i brott och om särskilda grunder, som utesluta, minska eller upphäfva straffbarhet, lände till efterrättelse vid tillämpning af denna lag, likväl med iakttagande af de ytterligare eller skiljaktiga stadganden, som deri förekomma.

Bih. till Riksd. Prot. 1883. 7 Saml. 32 Häft.

I fråga om skadestånd gälle ock allmän lag. Har krigsman, som under utöfvande af befäl å kronans fartyg är ansvarig för dess säkerhet, vid fartygets manövrering eller navigering begått förseelse, som i 144 § sägs, vare dock, der han ej varder dömd till svårare straff än disciplinstraff, icke skyldig att gälda skada eller kostnad, som genom förseelsen tillskyndats kronan.

148 §.

Till disciplinmål räknas de mål, som angå öfverträdelse af denna lag, då de efter samma lags nedannämnda rum kunna försonas med disciplinstraff, nemligen:

- 1) gemenskap med fienden, efter 56 §;
- 2) rymningsbrott, delaktighet deri eller stämpling dertill, efter 62, 64, 66, 67 och 69 §§;
- 3) olofligt undanhållande från krigstjensten, efter 68 §;
- 4) underlåtenhet att uppenbara stämpling till uppror, efter 78 §;
- 5) sådana i 80 § omförmälda handlingar, hvaraf uppror eller upplopp lätt kan föränledas, efter samma lagrum;
- 6) otillåtna sammankomster, efter 81, 82 och 83 §§;
- 7) vägran eller underlåtenhet att fullgöra förmans befallning, efter 84, 85 och 87 §§;
- 8) underlåtenhet att efterkomma öfverordnad krigsmans föreskrifter, efter 86 §;
- 9) våld, hot eller förolämpning, hvarom förmäles i 90, 91, 97, 98 och 100 §§; dock att dessa mål ej må utan den förorättades uttryckliga medgifvande behandlas såsom disciplinmål;
- 10) ohörsamhet eller uppstudsighet emot skildtvakt, annan vakt, patrull eller annan för bevakning eller ordningens upprätthållande utstald eller utsänd truppafdelning, efter 94 och 95 §§;
- 11) oljud, oväsande eller annan förargelse, fylleri, opålitlighet och oanständigt uppförande samt vanvård af den aktning, som krigsman bör af annan ega, efter 102 §;
- 12) krigsbytes tagande utan lof, efter 103 §;
- 13) oförsigtigt omgående med eld, efter 109 och 110 §§;
- 14) obehörigt nyttjande af kronans egendom, efter 111 §;
- 15) oloflig försäljning, pantsättning eller annan förskingring, förstörande eller skadande af bevarings- eller beklädnadspersedlar, ammunition, tjenstehäst eller dess mundering eller foder, eller hvad annat som till utrustning

hörer, samt de flera förbrytelser, som omförmälas i 112 §, efter samma lagrum;

16) åtgärd af förman, som hörer till manskapet, hvarigenom underlydande förmås till sammanskott, utgift, kostnad eller obehörigt arbete, efter 125 §; så ock emottagande af sådant utaf underlydande då det bjudes såsom af fri vilja, efter samma lagrum;

17) befälhafvares försök att vid mönstring dölja befintlig brist i vapen eller annat, som hörer till rustning eller mundering, efter 129 §;

18) obehörigt öfvergifvande af eller försummelse på post, efter 140 och 141 §§;

19) dubbel legotagning eller delaktighet deri, efter 142 §;

20) vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet i tjensten, efter 144 §, der ej genom förseelsen uppkommit skada eller kostnad, från hvars ersättande befrielse kan, enligt hvad i 30 § sägs, ega rum; samt

21) vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet i embetet af den, som utan att vara krigsman lyder under denna lag, efter 146 §.»

Denna proposition har af Kamrarne blifvit hänvisad till handläggning af Lag-Utskottet, som derjemte från Första Kammaren fått emottaga en med anledning af den Kongl. propositionen inom Kammaren af Herr *W. Lindahl* afgifven motion, N:o 33.

Motionären anför, hurusom enligt allmän praxis militärbefälhafvare icke brukade begagna sin disciplinära bestraffningsrätt, då genom krigsmans vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet i tjensten uppkommit skada eller kostnad, om hvars ersättning fråga kunde uppstå, utan öfverlemnades saken i sin helhet till krigsdomstols bedömande, äfven om förseelsen eller försummelsen vore af obetydligaste beskaffenhet. Med denna praxis stode i full öfverensstämmelse den förändring i lydelsen af punkten 20 i 148 § Strafflagen för krigsmakten den 7 Oktober 1881, hvarom Kongl. Maj:t gjort proposition till Riksdagen. Men en sådan förändring syntes motionären icke böra inskränkas blott till de fall, som i propositionen omförmäldes, utan erhålla en större omfattning, så att ifrån befälhafvares disciplinära bestraffningsrätt uttryckligen undantoges alla de fall, då genom krigsmans eller under krigslag lydande persons tjenstefel skada eller kostnad för kronan uppkommit.

På grund af det anförda föreslår motionären, »att Riksdagen ville för sin del besluta, att punkterna 20 och 21 i 148 § af Strafflagen för krigsmakten den 7 Oktober 1881 må erhålla följande förändrade lydelse:

»20) vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet i tjensten »efter 144 §, der icke genom förseelsen uppkommit skada eller kostnad;

»21) vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet i embetet »af den, som utan att vara krigsman lyder under denna lag, efter 146 §, »der icke genom förseelsen skada eller kostnad uppkommit.»

144 § i Strafflag för krigsmakten den 7 Oktober 1881 lyder som följer:

»Visar krigsman vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet i fullgörande af de tjenstepligter, som honom, efter reglementen eller andra allmänna författningar, instruktioner eller särskilda föreskrifter, åligga eller af förhållandenas beskaffenhet påkallas, och är ej i denna eller annan lag å förseelsen särskildt ansvar satt; belägges den brottslige med disciplinstraff. Finnes förbrytelsen vara af svårare beskaffenhet, än att den kan anses vara med disciplinstraff försonad; då skall den brottslige dömas till fängelse i högst sex månader eller mistning af embete eller tjenst på viss tid. Förekomma synnerligen försvärande omständigheter; må, om den brottslige är officer eller underofficer, dömas till afsättning, och, om han hörer till manskapet, tiden för fängelsestraffet höjas till två år.»;

och den af Herr Lindahl, jemte förut intagna §, till ändring föreslagna 146 § i samma lag har följande lydelse:

»Der någon, som utan att vara krigsman under denna lag lyder, beträdes med vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet i sin tjenstbefattning och ej i denna eller annan lag särskildt ansvar är å förseelsen satt, utan densamma skall bestraffas efter 25 kap. 17 § allmänna strafflagen; må den försumlige beläggas med disciplinstraff, så framt förseelsen var ringa och ej innefattade fel i domare- eller prestembetet eller hvad dermed har gemenskap, eller i annat, för hvars utöfning insigt i särskild vetenskap erfordras.»

Vidare säges i 30 § af samma lag:

»Hvad i allmän lag finnes stadgadt om delaktighet i brott, om sammanträffande af brott, om förening eller förändring af straff, om återfall i brott, om särskilda grunder, som utesluta, minska eller upphäfva straffbarhet, samt om skadestånd, lände till efterrättelse vid tillämpning af denna lag, likväl med iakttagande af de ytterligare eller skiljaktiga stadganden, som deri förekomma.»

I allmänna Strafflagen den 16 Februari 1864 stadgas i 6 kap., *Om skadestånd*, hufvudsakligen,

att skada, som någon genom brott annan tillfogar, skall af den brottslige gäldas, ehvad brottet skett med uppsåt eller af vållande, samt *att*, om den, som skadan led, genom eget vållande dertill medverkat, skadeståndet skall jemkas, efter ty som skäligt pröfvas (1 §);

att, om flere i brott tagit sådan del, som i 3 kap. 1, 3, 4, 5, 6 eller 7 § samma lag sägs, de skola, en för alla och alla för en, svara till skadestånd (5 §);

att, om straff förfallit eller tid till afbrutet åtals fullföljd blifvit för-suten, det dock ej derigenom är målsegande betaget *att* det skadestånd söka, hvertill han eljest kan vara berättigad (7 §); samt

att målsegande är den, emot hvilken brott begånget är, eller som deraf förnärad blifvit eller skada lidit; så ock den, som för den förnämade eller skadade målsmanarätt eger eller eljest är satt *att* talan föra (8 §).

Af dessa lagbestämmelser framgår, *att*, så snart skada uppstått genom krigsmans vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet i fullgörande af sina tjenstepligter, han kan kännas skyldig icke allenast till straff enligt lag, utan ock till utgifvande af skadestånd.

Genom vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet af sjö-officer eller underofficer, kommenderad till tjenst på kronofartyg, kan nu skada uppstå *antingen* å det kronans fartyg, som han sjelf förer eller å hvilket han är tjenstgörande, *eller ock* — genom sammanstötning eller på-stötning — å främmande fartyg, sluss, kaj o. s. v. I *förva* fallet blifver vederbörande officer eller underofficer ersättningsskyldig till sin redare, kronan, såsom målsegande, i det *senare* åter *antingen* kan kronan, såsom det skadande fartygets redare, vare sig på grund af laglig förpligtelse eller god-villigt, i första hand ersätta målseganden den uppkomna skadan, i hvilken händelse kronan har rätt *att* söka sitt åter af den, som vållat skadan — hvarvid likväl, i händelse skadeersättning af kronan till tredje person *god-villigt* utgifvits, sådant icke ovilkorligen grundlägger ersättningsskyldighet för vederbörande sjöofficer eller underofficer — *eller ock* kan anspråket å skade-ersättning af målseganden göras gällande omedelbarligen mot vederbörande officer eller underofficer.

Då sjöofficeren eller underofficeren i sin egenskap af embets- eller tjensteman uttryckligen är underkastad kriminelt ansvar äfven för *oförstånd* och *oskicklighet* vid förande af fartyg; men, hvad angår befälhafvare å kofferdi-fartyg, § 49 i Sjölagen den 23 Februari 1864, hvilken § innefattar hufvud-stadgandet om sådan befälhafvares ersättningsskyldighet, för inträdande af

berörda skyldighet förutsätter »skada, som åkommer genom befälhafvarens *försummelse* vid bevakande af redares rätt och bästa», och »skada, som genom befälhafvarens *fel eller försummelse i tjensten* annan tillskyndas kan», så torde, redan till följd häraf, kunna ifrågasättas, huruvida icke sjöofficer eller underofficer i förhållande till sin redare, kronan, *rättsligen* är i fråga om ersättningsskyldighet strängare förpligtad än kofferdiskeppare i förhållande till sitt rederi. Men att så *faktiskt* är förhållandet, framgår tydligen, när man besinnar, att, så snart, med anledning af sjöofficer eller underofficer till last liggande, om äfven helt obetydlig felaktighet, vederbörande allmän åklagare finner sig föranlåten att påyrka något, om äfven det ringaste, ansvar, han, derest genom nämnda felaktiga förhållande skada och kostnad för kronan uppstått, måste såsom embetsman, för att skydda sig sjelf mot efterräkning, påyrka utgifvande af skadestånd till högsta möjliga belopp; under det att, beträffande kofferdiskeppare, dylik skada och kostnad nästan utan undantag, äfven der skadeståndsanspråk lagligen skulle kunna mot skepparen göras gällande, bäres i de flesta fall af assuradören och, der försäkring icke tagits, af redaren.

Den sålunda befintliga skilnaden i verklig ansvarsskyldighet mellan sjöofficer och kofferdiskeppare har Utskottet tillföre, såsom framgår af det utlåtande, N:o 49, Utskottet vid förra riksdagen afgaf med anledning af då väckt enskild motion i ämnet, funnit innebära en oegentlighet; och om Utskottet då icke tillstyrkte någon Riksdagens åtgärd i frågan, berodde detta, såsom af samma utlåtande framgår, af formella betänkligheter vid de då framlagda förslag och särskildt derpå, att ärendet syntes Utskottet vara af den beskaffenhet, att initiativet i detsamma borde tagas af Kongl. Maj:t.

Så har nu skett; och då Utskottet efter granskning anser det sätt, hvarpå frågan är i den Kongl. propositionen föreslagen att lösas, vara lyckligt funnet, vill Utskottet förorda bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Det förslag, Herr Lindahl framställt i sin med anledning af den Kongl. propositionen afgifna motion, kan Utskottet deremot, huru tilltalande förslaget än i förstone synes, icke tillstyrka.

Det kan visserligen förefalla, som vore det under inga förhållanden lämpligt att, der genom sådan förseelse af krigsman, som skall bedömas efter strafflagen för krigsmakten, skada eller kostnad, vare sig för kronan eller annan, uppstått, förseelsen behandlas såsom disciplinmål; men man må dock härvid taga i betraktande, *dels* hurusom, särskildt under sjötåg, fall kunna inträffa, då, äfven beträffande sådana förseelser, som kunna med disciplinstraff försonas, det för krigstuktens upprätthållande kan vara af största vikt, att straffet följer omedelbart på förseelsen utan den omgång och den tidsutdrägt, hvilka äro förenade med målets bedömande af krigsdomstol, som i de flesta

fall först efter hemkomsten kan sättas; *dels ock* hurusom motionären, vid uppställandet af sin allmänna regel, icke tillräckligt beaktat det fall, att beloppet å skadan eller kostnaden är ostridigt och af den skyldige frivilligt gäldas, i hvilket fall vederbörande befälhafvare för närvarande både eger och enligt vedertagen praxis utöfvar befogenhet att belägga den felande med disciplinstraff, med den verkan, att sålunda rätt ofta sättande af krigsrätt, som endast skulle hafva att handlägga obetydliga mål, göres öfverflödigt. Bifall till motionen skulle deremot komma detta förhållande att upphöra; hvarigenom åter kostnader någon gång onödigtvis skulle tillskyndas statsverket.

Med anledning af hvad Utskottet nu andragit, får Utskottet hemställa;

- 1) att Kongl. Maj:ts föreliggande proposition må af Riksdagen antagas; men
- 2) att Riksdagen icke må bifalla Herr Lindahls i ämnet afgifna motion.

Stockholm den 5 Maj 1883.

På Lag-Utskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservationer:

af Herr *Forssell*: »Det är en allmän grundsats så väl i enskilda lifvet som i lag, att ingen har rätt att på annans bekostnad vara vårdslös och försumlig i utöfvandet af sitt kall. Svårligen lärer ock någon kunna förneka giltigheten af denna grundsats, och endast ytterst trängande omständigheter kunna förmå lagstiftaren att åsidosätta den. Huruvida sådana omständigheter i förevarande fall finnas, har jag svårt att fatta. Men om jag

det oaktadt böjer mig för det allmänna ropet på en lagförändring i det syfte lagförslaget innehåller, så kan jag dock ej gilla, att befrielsen från ersättning går så vida, som förslaget innehåller. Der säges nemligen, att befälhafvare skall i angifvet fall vara fri från ersättning icke blott i krig utan äfven i fredstid, ej allenast fri från ersättning för skada å kronans fartyg och gods, utan äfven för den skada, som han vållat å annans fartyg och gods.

Då fråga är att bryta med en allmängiltig grundsats i lagstiftningen, tror jag, att man bör gå ytterst varsamt till väga, och icke såsom nu skett taga steget fullt ut på en gång. Jag föreställer mig därför, att man för närvarande bort inskränka befrielsen från ersättning till skadan å *kronans fartyg och gods*. Jag hemtar ett ytterligare stöd för denna åsigt deraf, att, då sammanstötning nästan alltid vållar skada å båda fartygen, och då krigsdomstol, som pröfvar frågan om ersättning för skada å kronans fartyg, må hända befriar befälhafvaren derå från ersättning, medan allmän domstol någon tid derefter dömer kronan att betala dryg ersättning till följd af uppenbar vårdslöshet eller försummelse, begången af befälhafvande officeren å kronans fartyg, en betänkelig konflikt mellan domstolarnes beslut derigenom skulle uppstå.

På sådan grund föreslår jag, att sista momentet i 30 § måtte erhålla följande lydelse:

I fråga om skadestånd gälle ock allmän lag. Har krigsman, som under utöfvande af befäl å kronans fartyg är ansvarig för dess säkerhet, vid fartygets manövrering eller navigering begått förseelse som i 144 § sägs, vare ock, der han ej varder dömd till svårare straff än disciplinstraff, icke skyldig att gälda skada eller kostnad, som genom förseelsen tillskyndats kronans *fartyg eller gods*.

Skulle erfarenheten visa, att genom detta mitt förslag gränserna blefve för tränga för befälhafvares rätt att utan större olägenhet begå förseelse af dylik beskaffenhet under utöfning af sin tjänst, så är det ju lätt att i en framtid vidga dessa gränser;»

af Herr Grefve *Mörner*: »Enligt hvad Kongl. Maj:ts Proposition utvisar, har ändring i 148 § af Strafflagen för krigsmakten blifvit af Kongl. Maj:t föreslagen, utan att ändring i denna § varit ifrågasatt, då Högsta Domstolens utlåtande infordrades angående ändring af 30 § uti nämnda lag. Då således Högsta Domstolen icke blifvit hörd i anseende till 148 §, har

jag icke ansett ärendet hafva blifvit i grundlagsenlig ordning behandladt. Med afseende likväl att uti den af Herr Lindahl afgifna motion ändring uti omförmälde 148 § blifvit, för vinnande af enahanda mål, påyrkad, har jag funnit lagfrågan kunna af Utskottet behandlas;»

af Herr *Magnus Jonsson*.

Herr Grefve *Strömfelt* har begärt få här anteckadt, att han, på grund af erhållen ledighet från riksdagsgöromålen, icke deltagit i ärendets behandling inom Utskottet.